

Zahvalnica za dodjelu počasnog članstva u Povijesnom društvu Križevci, 3. lipnja 2017. godine

MIRA KOLAR-DIMITRIJEVIĆ

Draškovićeve 23

HR – 10000 Zagreb

mira.kolar@zg.t-com.hr

Dragi članovi Povijesnog društva,

Mnogo Vam hvala na ovom počasnom članstvu kojim se osjećam kao Križevčanka po rođenju. Dali ste mi sve što ste mi mogli dati, a osobito ogromnu pažnju prilikom mojih dolazaka u Vaš prekrasni, stari grad, što mi je u znatnoj mjeri olakšalo nošenje teškog tereta visokih godina.

Ja sam od djetinjstva impresionirana Križevcima. Moje interesiranje za Križevce počinje u mojem djetinjstvu. Na hodniku stana mojeg djeda Matije Peršića u Virju visjela je slika Planinarskog doma na Kalniku, a na poleđini je bilo zapisano da je to zahvalnica mojem djedu za pomoć pri gradnji Doma 1927. godine. Slika nije ostala na tom zidu, već je bila protjerana kao i mi, vlasnici mlina iz Virja. Selili smo je sa sobom, ali nije imala dobre uvjete. Preživjela je, ali u jadnom stanju i u lošim podrumskim uvjetima, potvrđujući da ljudi, knjige i slike imaju sličnu sudbinu progona i propadanja.

Nakon toga godinama sam samo vlakom prolazila kroz Križevce putujući gotovo svaki tjedan na liniji Koprivnica – Zagreb gdje sam studirala. Tada se jedno vrijeme u restauraciji na kolodvoru mogla kupiti apatovačka kiselica, kako se danas zove kalnička voda, te su neki putnici trčali da ju kupe dok je vlak stajao na stanicama, čekajući drugi vlak iz Zagreba. Kada sam pak putovala u Koprivnicu, mnogi zagrebački planinari silazili su u Križevcima s ruksakom i odlazili na Kalnik odmoriti se od velegrada gdje nema ni mira, ni tišine, ni pjeva ptica, ni zraka.

Nakon toga Križevci su mi postali zanimljivi i kao povjesničarki, kada sam radila na proučavanju gospodarske povijesti prve polovice dvadesetog stoljeća sjeverozapadne Hrvatske. Matica Hrvatska me je u tom svojstvu i angažirala za izlaganje na znanstvenom skupu na početku Domovinskog rata, ali materijali s tog skupa nisu nikada objavljeni. Danas taj rad više nemam, jer tada sam pisala na pisaćem stroju i oba primjerka poslala Odboru koji ga je trebao objaviti.

No tu nije bio kraj već početak jedne duge i velike suradnje.

Dr. Dragutin Roksandić, tražio je autore koji bi istraživali i pisali o dr. Karlu Horvatu, Križevčaninu koji je imao znatan utjecaj na rad Zavoda sv. Jeronima u Rimu. Prihvatila sam i tako sam u trećem broju *Crisa* objavila taj rad. Od tada sam svojim radom svake godine sudjelovala, na veći ili manji način, i na znanstvenim skupovima Povijesnog društva Križevci i na prezentaciji časopisa *Cris*. Kasnije me uvijek „vrbovala” dr. Tatjana Tkalčec, a onda i dr. Ivan Peklić, te prof. Terezija Horvat, dok mi je g. Ratislav Matić uvijek olakšavao dolazak u Križevce. No, ne mogu ne spomenuti i izvanredan i srdačan prijem drugih Križevčana. Tako mi je dr. Đuro Škvorc pokazao križevačko groblje, a s njim sam dva puta promovirala i monografiju o 110 godina povijesti Hrvatske seljačke stranke. Dr. Ivan Peklić pokazao mi je kako se danas apatovačko vrelo industrijski eksploatira i kako je izvor zatvoren u tvornički kompleks. Jednom prilikom nakon skupa osigurao mi je smještaj u Sv. Ivanu Žabnu gdje sam bila jedini gost, iako se tu ljeti odmara mnoštvo mladih ljudi i športaša. Kada sam odlazila, domaćin mi je dao dozvolu da si nabere vrećicu oraha, koji su bili zdravi i koji su mi doslovce sami padali pred noge, pa me to podsjetilo na jednu priču o dvije sestre od kojih je jedna bila dobra a druga loša. Ona dobra bila je nagrađena jabukama, a ona zla crnom kišom. No dakako najviše me je impresionirao planinarski, sada već veliki dom na Kalniku gdje smo imali skup o obitelji Ožegović. Kakav fantastični gorski biser za koji mnogi ne znaju.

Suradnja s Povijesnim društvom Križevci došla mi je kao melem na ljutu ranu, dakle u pravo vrijeme, jer sam u novom nedorečenom sustavu visokog školstva već postajala suvišna, kao i mnoštvo mojih kolega iz prijašnjih vremena. Godine 1995. ukinut mi je i predmet „Gospodarska i socijalna povijest”, jer da je to marksistički predmet. Pa da i je tako, a tako nije bilo, jer sam ja išla utabanim stazama koje mi je izgradio moj prethodnik dr. Igor Karaman. Konačno, i u Marksovim i Engelsovim

djelima ima mnogo socijalnoga, mnogo onoga što bi bilo dobro da se ugradi u svaki društveni sustav, kako bi se izbjegla bijeda, ratovi, društvena nepravda. Iako sam se donekle prilagodila novom vremenu, nisam bila sretna i suradnja s križevačkim Povijesnim društvom obogatila mi je život i dala mi podstreka u tolikoj mjeri da sam do danas eliminirala gotovo sve druge suradnje osim suradnju s Križevcima, Koprivnicom i Bjelovarom, njegujući samo vrijednosti Radićeve Hrvatske seljačke stranke.

Radeći na prebogatoj povijesti Križevaca obogatila sam i svoje povijesno znanje. Kao županijsko središte do 1886. godine, Križevci su nastavili svoj bogati život kao središte poljoprivrednog i šumarskog školstva i uopće radne škole koja je teoriju zbližavala sa životom. No Križevci su bili i važno prometno i proizvodno središte, a ove teme su mi bile bliske, pa sam pokušala odgovoriti na neka pitanja koja su me godinama mučila, tj. što je utjecalo na vrlo različitu sudbinu grada u raznim vremenima i kako se taj grad uspio održati pokazujući svoju otpornost i neuništivost. Danas znam odgovor, a to je da su Križevčani zajednički djelovali na prosvjetnom, kulturnom, privrednom i humanitarnim polju bez obzira na narodnost i vjeru i to ih je održalo. Svaki stranac koji se tu nastanio bio je opijen njegovim ljepotama i postao je Križevčanin, vezan radom i obitelji za taj prastari grad. Drugim riječima bili su otvoreni drugima i drugačijima.

Preko suradnje s Povijesnim društvom Križevci proširila sam svoje povijesno znanje novim spoznajama, a istovremeno sam našla drage prijateljice u Katarini Čavlek, dugogodišnjoj predsjednici te i danas počasnoj predsjednici Povijesnog društva Križevci, koja me je jednom noću u 23 sata pratila na željezničku stanicu kako bih se mogla vratiti u Zagreb, dok su mi drugi pružili ugodan boravak i smještaj, brinući se o meni kao o dragom gostu, pri čemu ponovno naglašavam prof. Tereziju Horvat koja me uvijek primi i isprati kao nitko u našoj zemlji.

Što dugujem Križevčanima? Mnogo. Neka se pogleda širina onih crteža nastalih točkanjem koje je u svih 18 brojeva *Crisa* na naslovnici izrađivao gospodin Ivan Nemet i preko kojih se uvijek nanovo podsjećam vrijednih spomenika kulture, starih crkava, i znamenitih ljudi Križevaca. Te naslovnice postale su zapravo simbol Križevaca i nema takve niti jedan drugi časopis u zemlji. Svake godine s velikim nestrpljenjem očekujem novi broj *Crisa* i zbog te naslovnice, ali i zbog bogatstva sadržaja časopisa, koji radovi dakako obogaćuju svojom širinom i interdisciplinanošću i rad križevačkog Akademijnog zavoda na čelu s dr. Ivanom Pekličem ali i rad križevačke podružnice Matice Hrvatske koju vodi mr. Renata Husinec, ugledna križevačka obrtnička kći.

Nadam se da Povijesno društvo Križevci neće posustati u svojem radu, jer ima još mnogo toga što treba pronaći, obraditi, analizirati, napisati i onda viknuti, kriknuti, kako je to jednog napisao književnik Mihovil Pavlek Miškina, pozivajući ljude u svoje kolo. Najvažnije stvari u povijesti uvijek su skrivene, a mi, nemajući svoju državu, odnosno Križevci ostavši bez središta županije, morali su mnogo toga sakriti ili dati drugima, osobito svoje najvrednije ljude. A Križevci stoje u samom vrhu po broju i po vrijednosti ljudi zaslužnih za našu crkvenu, kulturnu, tehničku, gospodarsku i školsku povijest. Dr. Puževski je svratio pažnju na križevačku Radnu školu i cjeloživotno učenje, a ja mislim kao i on, da se samo radom može opstati i samo se upornošću može napredovati. No treba paziti na vrijeme, jer ono neumitno teče poput pijeska na rimskom mjeracu vremena i treba ugrabiti priliku i iskoristiti sve komponente koje tvore uspjeh. Svatko ima neku šansu!

Još jednom hvala vam na pažnji, ljubavi i velikodušnosti. To pruža nadu!

Mira Kolar-Dimitrijević